

Mida iga asunik peaks teadma.

Rirjutanud Riigikogu liige A. Womm, — asunik.

1. Kes kufutas mõisnikkude walitfufe.

Astafafjad niifutas meie efiwanemate hifi mõifa põldufid. Niifutas päifefe tõufuft — loodeni. Dõ pimedufes rawitfeti kupja kapi ja paruni piitfa werifeid wermeid.

Ruid furmata ei fuudetud tungi wabadufe järele. Selle pärandafid ifad. poegadele, emad tütardele, oodates tundi, fus õigus peafef wõidule.

See tund tuli. Tõõlifef, — alalifef wõitlufes nende õigufe eeft, keda rõhub needus, keda hoiawad ikkes orjus ja nälgi, — kufutafid tfaari, orjastajate toe ja kantfi. Sellega ühes langes mõisnikkude walitfufus. Ta tõstis wiimafst korda oma pead okkupatfiooni ajal „Maaliidu“ kahjurõõmsate piufkatufte faatel. Ruid ka Salfamaal kufutafid tõõlifef keisri trooni, ja Gesti warifef lõpulikult koftu parunite walitfufus.

2. Kes wõttis parunitelt mõifad.

Wutaw Rogu wõttis wafstu maafeadufe. Andis tagafi õigele omanikule, Gesti rahwale, jelle, mis temalt oli rööwitud aastafadade feftel wägiwallaga ja pettufega.

Ei aidanud fee, et mõisnikud oma kannupoifte fuu läbi selle wafstu waidlefifid. Wiimafes hädas foowitafid nad Landeswehri. Gesti rahwa paremad pojad lõid jelle feljataganit äraandlikult kallaletungiwa parunite wäe wapralt tagafi. Parunite werjännulifef hambad purefifid loodetawafsti wiimafst korda Gesti poegi.

Ei aidanud ka rahwaerakonna tagafikifkumifse piüüded, kes mõisnikkudele kolmesajatiinulififi mõifafüdameid alles jätta tahtis, kuna maaliitlafef weel järsumalt maafeadufe wafstu olid.

Sotfialifstide algatufel ja eeftwedamifel wõeti maafeadus wafstu. Loodi alus, kuhu afunik wõis hafata ehitama oma kodu. Ilma sotfialifstideta ei oleks faanud maafeadufst, ei oleks üldfe olemas afunikke, waid mõisnik iftufus wana wiififi mõifafüdames. Maaliitlafefst opman wiibutaks moonaka turjal piitfa.

3. Kes jagas maad ja kuida sattusid uued parunid asuniklike jettä.

Esimene Riigikogu sai parempoolsem Usutawast Kogust. Tagajärjed andsid ennast ka koke tunda maaseaduse elluwiiimisel.

Kõllutööministeeriumis hakkasid juhtiwat osa etendama maaliitlased ja tööerakondlased.

Mõijatõõllised kas jäeti maast täiesti ilma wõi anti mõne wafamaalised ääremaad. Mõisajüdamed anti suurnikkudele ja igatjortli „eriotstarweteks“, küll soode kuiwatamiseks, küll sea ja kanade kaswatamiseks, küll muuks. Sõduritest said maad esimeses järjekorras kindralid ja shwitserid, siis peremeeste pojad, seal hulgas juur osa niisuguseid, kes wäerinna seljataga olid mõistnud wabaduse rätte kätte wõidelda. Eesõigustatud järjekorras, otseteed ministeeriumi kaudu said kõigeparemad talud ka ringkonnawalitsejad, metjäuülemad, kantseleiametnikud ja teised, kellel juba isegi oma kindel teenistus olemas.

Nii tekitati rahwa seas õigustatud meelepaha maaseaduse wastu. Maaseaduse teostamise ajemel wõis õigusega rääkida selle reostamisest. Wäärnähtusi maade jagamise alal oli nii palju, et sotjialistidel Riigikogus pea igal arupärimiste koosolekul terwe rea küsimiste ja arupärimistega tuli esineda, et mitte kõike maad uuesti suurnikkude ja nende kannupoiste wahel ära ei jaotataks. Selle tõttu sai ka mõni õige maaharija lõpuks tükkise maad kätte. Umbrohtu uus-mõisnikkude ja eesõigustatud maasaajate näol oli aga kaunis rohkesti kogunud ja need püüdsid ennast asuniklike keskeli maksma panna.

4. Uus mõrd teises Riigikogus.

Teises Riigikogus leiame juba eesõigustatud maasaajaid asuniklike nimel tegutsemas. Et uus mõrd kõlawa asuniku sildi all töötas, tõmbas ta hulga asunike enda järgi. Arwati, kes kaitseb siis weel paremini asuniku kasusid kui asunik ise. Unustati aga ära, et uusparunist asuniku ja tõõllisest asuniku kasud põhjalikult lahku lähewad.

5. Kelle kasusid kaitstes „asuniklike“ rühm teises Riigikogus.

Igal poliitilisel rühmal tuleb kindel seisukoht wõtta kõigis nii üld- kui ka majanduspoliitilistes küsimustes, mis seaduste andmisel otsustamisele tulewad. Üksikutel kutsutel, näiteks asuniklike, on ainult mõned ühised küsimused, näiteks laenus, maarent ja maahind. Mis aitab aga see, kui maarent 1000 mk. aastas odawamaks jääb, selle ajemel aga kuid maksusid 20.000 aastas juure tuleb.

Misugune seisukoht oli asuniklike rühmal maksupoliitikas?

Asunikkude enamus on kehvad. Suurte raskustega wõideldes tuleb neil luua oma majapidamisi. Waja ehitada hooned, muretse-
da loomad, põllutööriistad jne., mis endistel taluomanikkudel kõik
juba olemas. Peale kõigi muude maksude, walla- ja kaitseliidu
pearahade tuleb maksta weel maa rent, mida endised peremehed ei
maks.

Selge on, et õige asunikkude kasude kaitsja peaks pooldama sarnast
maksupoliitikat, mis osagi maksufoormat kehwea õlgadelt we-
retaks jõukama omadele. Eesti saadakse suurem osa maksudest
kaudsete maksude abil, mida peaaegjalikult tarwitajad maksavad
soola, raua, põllutööriistade, riide ja muu kauba pealt. Sellepärast
on meil kaubahinnad kallid ja riisuvad põllupidajalt asunikult pea
kõik tema sissetuleku. Otsekoheseid maksu suurte sissetulekute ja wa-
randuste peale, mis tabaksid otseteed jõukaid angeldejaid ja suuri
erakordseid tulusid, Eesti kodanlus sisse ei sea. Selle asemel wõ-
taks kehvalt inimeselt tema wiimased margad nii osawasti ära, et
ta seda ise ei märkagi.

Sotsialistid on Riigikogus alati sarnase maksupoliitika vastu
wõidelnud, kuid asunikkude esitajad on siin alati truult mõisnikkude,
kogupõllumeeste, kristlaste ja tööerakondlastega üht wanarit weda-
nud ja praegust maksupoliitikat kaitsnud. Seda maksupoliitikat, mis
lühikese ajaseiswuse aja jooksul on Eesti rahwa põhjalikult jõudnud
wälja kurnata ja mis ähwardab riigi kokkulangemisele wiia. Sama
tagurkised on nemad ka kõigis teistes küsimustes.

Seda üldiselt. Doome peale selle allpool mõne iseloomulikuma
näituse muudelt aladelt.

6. Asunik maksu kallimat renti, et pärisloha omaniku maamaks odavam oleks.

Kui Riigikogu poolt omawalitsuste maksuseadust muudeti, tuli
walida: kas suurendada asuniku renti wõi pärisloha omaniku maa-
maksu. Sotsialistid hääletasid komisjonis asunikkude rendi kõr-
gendamise vastu, sest see oleks tähendanud riigi tulude suurenda-
mist wõrdlemisi kehwea lihi, asunikkude, arwel. Põllumehed olid
asunikkude rendi tõstmise poolt ja sotsialistide ettepaneku vastu, kes
seletasid, et pärisloha omanikkude maamaks wõiks suurem olla, kuna
nemad renti ei maksa. Asunikkude esitajad aitasid oma häältega põl-
lumeeste seisukohad läbi wiia. Nemad on ju isiklikult samuti kui
põllumeeste kindralid — tasuta maaasajad. Talud ilma rendita käes.
Mis läheb neile forda, kuidas see asunik omaga läbi tuleb, kes renti
peab maksma.

7. Asunikfude esitaja arwates ei tohi asuniku pearaha odawam olla kui ärimehel ja päristohta omanikul.

Sotsialistide ettepanef: isikumaks ärakaotada, hääletati asunikfude kaasabil maha. Samuti hääletasid asunikfude esitajad selle wastu, et wallandukogud kohustatud oleks isikumaksu maksjaid jõukufe järele liifidesse jagama ja et wahke koigekõrgema ja koigemadalama maksumäära wahel oleks wähemalt wiiekordne.

Asunikfude rühma liigete arusaamine diglusest on samane kui põllumeestel, tööerakonnal ja end. mõisnikfudel. Kehw pops ja asunik maksu niisama palju kui kõigejõukam kaupmees wõi ostutalu omanik.

8. Asunikfude esitajad odawama maahinna wastu.

Sotsialistide seisukoht on alati olnud: Mõisnikfudele ei tule maa eest mingit tasu maksta. Nemad on oma tasu mitmewõrra kätte saanud. Kõige wiimati weel puhtas kullas, sellega et nad mõisate peale niipalju wõlgu tegid, kui need waewalt wäärt olid. Riik wõttis wõlad enda kanda.

Kui riik mõisnikule tasu ei maksa, siis ei ole temal ka waja asunikult rohkem tasu maa eest wõtta kui see maa riigile endale maksmä läinud.

Sotsialistide rühma nimel tegi A. Jõeäär Riigikogus maahinna asjas järgmise ettepaneku, mis ühes põhjendusega Riigikogu koosoleku protokollis järgi järgmiselt kolab:

„Maahind ei wõi suurem olla, kui müüdawa maakohta peale proportsionaalselt selle wäärtusele langew osa üldisest wõõrandatud maade peale ingrossseeritud riigi kanda wõetawast wõlast, kursiga 1 Wene rubla 1½ Cesti marka.“

Meie rühma seisukoht on: riik mõisnikfudele maa eest tasu maksta ei pruugi, riik wõtab oma kanda wõlad, mis mõisate peale olid ingrossseeritud. Need wõlad olid samasuured, kui mõisad wäärt olid hindamise järgi. Mõisnik on kätte saanud oma hinna kulla wäärtuses ja tasku pistnud. Üldsummas on mõisad loormatud wõlgadega niipalju kui nad wäärt olid. Kui see põhimõte wastu wõetaw on, et riik ainult maade peale finnitatud wõlad oma kanda wõtab, siis ei jää mingit põhjust asunikfudest rohkem wõtta kui riik ise maksab. Selpool juhtisin tähelpanu selle peale, et Cesti riik nendele talukohta omanikfudele, kes põllupanga läbi maad ostsid, kus hooned peal olid ja mis inwentaariga warustatud olid, et ta nende kohtade ostjatele lubas riigikasjasse oma wõlad kursoriga 1½ Cesti marka ühe kuldrubla eest tasuda. Asunikud on aga neist taluomanik-

tudest mitmewõrra raskemas seisukorras, sest neil tuleb hooneid ehitama hakata ja inventaari muretseda, ja seisukord on sellepoolest neil raskem kui kohaomanikkudel, kellel ostmise ajal hooned ja inventaar juba olemas olid. Kui riigi poolt aga tahetakse mingisugust wahetaju wõtta, siis on loomulik ja arusaadaw, et selle wahetaju peale kõigeesimeses järjekorras pretendeeriwad endised mõisaomanikud, kes selle summa omale tahawad saada. Mina ei näe põhjust, miks peaks Eesti riik suurt osa oma kodanikkudest selle läbi koormama, et neile lisaks senistele weel erimaks peale pannakse endiste maaomanikkude kasuks. Ja mina arwan, et see mõisnikkude maa, mida asunik oma kätte on saanud, nüüd alles õtge peremehe kätte on läinud, kes ise wõi kelle esivanemad maa oma waewaga on üles harinud ja seda kõlbulikis seisukorras hoidnud.

Kui see sotsialistilise rühma ettepanek wastu oleks wõetud, siis ei oleks keskmise asuniku talu hind mitte üle 3500 marga tõusnud. Kuid siis oleks sellega ka juba ette otsustatud olnud, et mõisnikkudele taju ei makseta ja ainult wõlad riigi kanda wõetakse.

Kes hääletasid selle ettepaneku wastu? Kõigepeast muidugi parunid, siis kogupõllumehed, kristlased, tööerakond, rahwaerakond ja lõpuks asunikkude esitajad ise. Poolt olid ainult sotsialistid.

Kui traadist tõmmatult tõusid Riigikogus parunite ja „asunikkude“ käed ühiselt sotsialistide ettepaneku wastu. Waja oleks olnud päewapildistada seda ajaloolikku silmapilku, et jäädwustada tulewastele põlwele tõendust liigutawast üksmeelest parunite ja „asunikkude“ wahel mõlemile nii wäga tähtsas küsimuses.

9. Kuida puistatakse maal asunikkudele prügi filma.

See ekkib, kes arwab, et asunikkude esitajatel ja põllumeestel selleks kodanlist julgust jatkub, et minna maale asunikkude sekka ja ütelda, et nad sotsialistide poolt esitatud odawa maa hinna wastu hääletanud. See sotsialistide ettepanek waigitakse sihikindlalt surnuks, nagu ei oleks seda olnudki. Selle asemel aga mõeldakse hoopis midagi muud ja wastupidist wälja.

Nimelt wõeti Riigikogus ühehäälelise enamusega maahinna asjas otsus wastu, mis maahinna poole odawama määrab, kui see esialgul Wabariigi Walitjuse ettepanekus oli. 80 grammi kulla asemel 40 grammi — keskmise headusega põllu ja heinamaa hektari eest. Asunikkude kongress tunnustas selle hinna wastu wõetawaks.

Riigikogus oli aga hääletamisel ka teine ettepanek, mille järgi

40 grammi kulda II klassi põllumaa ja II-b klassi heinamaa hinnaks oleks määratud.

Et enda halba südametunnistust rahustada, hakkasid asunikud ehitajad ja põllumehed maal pafundama: Sotsialistid hääletanud nende ettepaneku vastu. Kuna hääletamine kinnine oli, siis on nad nähtavasti kriitliku rahvaerakonna pühade isade abil sotsialistide südamed ja neerud läbi katsunud. Tegelikult aga otsustavad nad iseenda järgi. Sotsialistid hääletasid awalikult oma ettepaneku poolt, mille järgi asuniku talu hind ainult umbes 3500 marka oleks tulnud. Miks oleks sotsialistid siis kinnisel hääletamisel kallima hinna poolt pidanud hääletama. Kui asunikud ja põllumehed ka oleks sotsialistide ettepaneku poolt käed tõstnud, oleks kõige odavam hind vastu võetud ja asi oleks korras olnud. Seda enam, et sotsialistide ettepanekut, kui kõige kaugemale minewat, kõige enne hääletati.

Palju õigem on arvata, et kallima hinna poolt hääletasid need, kes sotsialistide odawa hinna läbi kukutasid.

Kus õigus ei aita, seal tullakse walega wälja. Kuid seda, mis Riigikogu protokollides must walge peal olemas, ei suuda ka kõige osawam luistaja waleks ajada.

10. Sotsialistide teened asunikude maksude asjas.

Sotsialist A. Jõeäär tegi üldkomisjonis ettepaneku, mille järele asunikudelt wõtmata jäetakse koha esimesel kreposteerimisel krepostimaks ja tempelmaks, mis kokku 8% koha ostuhinnast wälja teeb. Iga 100.000 marga pealt teeb see asunikule 8000 marka wälja. Seda ettepanekut teha ei taibanud asunikud ehitajad ise ega põllumehed ei maakomisjonis, rahaasjanduse komisjonis ega ka üldkomisjonis.

Riigikogus kustutati teisel lugemisel A. Jõeääre parandus Wabariigi Walituse wastuwaieluse tõttu põllutööministri ettepanekul maha, kuid wõeti kolmandal lugemisel uuesti ja lõpulikult seadusesse.

11. Asunikud ehitajad pooldawad maadega jahlerdamist.

Sotsialisti A. Jõeääre poolt ehitati üldkomisjonis ja Riigikogus terwe rida parandusettepanekud maadega jahlerdamise ärast hoidmiseks.

Kõige ägedamad wastuwaidlejad nendele parandustele olid asunikud ehitajad ja tasuta maajaajad, põllumeestest ohwitserid.

Kõik sotsialistide ettepanekud liukati tagasi. Poolt olid ainult sotsialistid.

Wõiks weel palju näiteid tuua sellest, kuidas asunikfude ehitajad, sagedasti iegi otsekohe wastu oma kongressi otsustele, asunikfude huwade wastastelt talitawad. Näiteis hääletasid nad talude 75 hektari suuruse ülemäära poolt, kuna tegelikult keskmise asundus-talu suurus 25 hektari. Kirikutele kingitakse 75 hektari maad ja 25 hektari metsa, peale selle „armuadra“ maad, endistele omanikkudele kingitakse maakohad, talud, suwituskohad, tööstusettewõtted ja aastane raielant metsa. Asunikfude rühmast põllutööministri armust suurendati selle tähtsa sündmuse puhul tuntawalt tagasi-antawa metsa raienormi, nii et mõisnikud pea pool rohkem saawad, kui nad endiste normide järgi saanud oleksid. Ei jatkunud neist tuhandetest tiinudest, mis juba kätte olid antud.

Wõiks weel paljugi näituji tuua sellest, kuidas asunikud talitajid maanteede seaduse arutamisel, kuidas nad poppiseaduse wastu-wõtmist takistada püüdsid, wiimasel koosolekul poppiseaduse päewa-forda wõtmise wastu hääletades, kuidas nad kõigi tähtsamate seaduseelõude arutusel kogupõllumeeste ja parunitega koos sotsia-listide wastu hääletasid. Kuid jatkub sellest.

12. Asunikfude kongrejs tahab parunitele hea peksu eest üle kahe miljardi maksta.

Krooni kõigele paneb pähe asunikfude kongressi otsus mõisnik-fudele maade eest tasu maksta.

Sellest otsusest näeme, kuidas parunid kawalasti asju mõis-tawad juhtida ja neile abi tuleb sealtpoolt, kust seda uskuda poleks tahtnud. Parunid teewad seal juures weel sarnase näo pealegi, nagu ei oleks need paartuhat miljonit nende jaoks sugugi raha ja tahawad kahe miljardi asemel saada mitukümmend miljardi. Ja kui ford põhimõttelikult on otsustatud tasu maksta, siis mõistawad nad asunikfude tarkade juhtide ja kogupõllumeeste abil wõib olla edas-pidi endistele miljarditele uusi lisaks pinnida.

Keda mõisate eest tasumaksmise küsimus huwitab, sellele soowi-tame lugeda J. Jans'i raamatut „Kas oleme kohustatud wõõ-randatud mõisate eest tasu maksta“, kus seda küsimust põhjalikult käsitatud.

Siin kohal tähendame ainult üht: Orjus kestaks endiselt edasi, kui asunik peaks osa oma tööwaewast selleks ära andma, et endistele mõisaomanikkudele ja tasuta maasaajatele findralitele ning ohwitseridele mureta elu wõimaldada. Tasuta maasaajad oma maa eest ei maksa. Teistele asunikfudele tuleb aga endistele koormatele uus lisaks. Riigi wäljaminekute kätteks pannakse uusi maksusid peale ja maksja on ka asunik. Iga asunik peaks vähemalt 50.000 marka

30. -
endisele orjaperemehele peksu eest peale maksma. Kuid see summa võib veelgi suuremaks tõusta. Ametlikud andmed tõendavad, et kehvem rahvas nälgib. Rube elu sunnib enesetapmisele või wälja rändama, kas wõi madude jekka Brasiiliasse. Rahwaarw väheneb. Kuritegude arw kasvab kohutawalt. Wangimajad on tungil täis.

See, kes niisugustes oludes koorma all kofkulangewale kehvale rahwale veelgi raskusi tahab juurde lisada, see on rahwa waenlane. See sõhib sinna poole, et Gestit häwitada. See ihkab aega tagasi, tus jällegi mõisniku piits tantšiks orja turjal. Milleks sõdisime, milleks walasid oma werd rahwa paremad pojad? Kas selleks, et parunile ja tema maaliitlastest opmannile sooja kodu luua ja ise neile orjaks jääda?

13. Uus mõrd asunikude häälte püüdmiseks — „Koondus“.

Täna wustel Riigikogu walimistel on asunikude jaoks wälja pandud uus mõrd — „Koondus“. Lastakse wälja paista, nagu oleks see asunikude, wäikerentnikkude ja kõigi teiste wäikemaaharijate loondus. Tõepoolest on aga sinna „koondunud“ teise Riigikogu „asunikude rühm“, kes nähtawasti kartis senise lipu all purjetades kuuwale jääda, siis muidugi teised härrasasunikud (mõisajädamete kasutajad, eesõigustatud maasaajad jne.) Edasi leiame sealt parempoolseid tööerakondlasi, kes omast erakonnast aegsasti jalga lastsid, nagu rotid uppuwalt laewalt, rahwerakondlasi, kogupõllumehi ja teisi parempoolseid ning kangesti „erapooletuid“. See uus „partei“ on järjekordne katse juhtida asuniku kogupõllumeeste sõiduwette.

Oiged ja tõsised asunikud, tegelikud maapidajad ja töömehed! Ärge laske endid mõrda wedada põlistest waenlastest, kes kawalad kui ussid. Ärge keerutage oma kätega endale piitsa ja poomisenoõri. Uskuge neid, kes alati on orjastajate wastu wõidelnud, keda selle eest Siberisse on saadetud, wangimajades waewatud, piinapinkidel piitsutatud ja kellest paljud oma elu on jätnud selle eest, et wõiksite wabadena kodanikkudena elada oma kodus. Uskuge seda, mida ütleb teile tegelik töömees-asunik, kes need read kirja pannud.

Ärge andke wõimu nende kätte, kes riigi hukka saadawad oma mõistmata majanduspoliitika ja parunite toetamisega. Kui langeb iseseisew Eesti, olete teie esimesed, keda ühes sotsialistidega pooma ja piitsutama hakatakse. Wõideldge oma wabaduse ja elu eest. Kaitske oma kodu, et see jääks armsaks eluasemeks ka teie lastele ja lastelastele.

Walimisekasti wiige walimisesedel pealkirjaga:

Eesti Sotsialistliku Töölise Partei kandidaatide nimekirj.

„ühenduse“ kirjastus, Tallinnas 1926.

Kirjastuse o.-ü. „Lõht“ trükk, Tallinnas.

2-99-00468

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR